

2010

NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

MARIO VARGAS LLOSA

MASALCI

ROMAN

5. BASKI

Çeviri: CELÂL ÜSTER

♥ can
çağdaş

MARIO VARGAS
LLOSA

MASALCI

Can Çağdaş

Masalçı, Mario Vargas Llosa

Çeviri: Celâl Üster

El hablador

© 1987, Mario Vargas Llosa

© 1996, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Agencia Literaria Carmen Balcells, S.A. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1996

5. basım: Mayıs 2023, İstanbul

Bu kitabın 5. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alban

Düzelti: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Beyza Ceylan

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-5185-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MARIO VARGAS
LLOSA
MASALCI

ROMAN

2010 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Çeviri
Celâl Üster

Mario Vargas Llosa'nın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kent ve Köpekler, 1984

Yeşil Ev, 1984

Palomino Molero'yu Kim Öldürdü?, 1991

Elebaşılar - Hergeler, 1992

Mayta'nın Öyküsü, 1992

Üvey Anneye Övgü, 1992

Julia Teyze, 1994

And Dağlarında Terör, 1996

Masalıcı, 1996

Don Rigoberto'nun Not Defterleri, 1999

Teke Şenliği, 2003

Cennet Başka Yerde, 2006

Kelt Rüyası, 2011

Genç Bir Romancıya Mektuplar, 2012

Ketum Kahraman, 2014

Hınzır Kız, 2015

Dünya Sonu Savaşı, 2021

Katedral'de Sohbet, 2022

MARIO VARGAS LLOSA, 1936'da Peru'nun Arequipa kentinde doğdu. Başkent Lima'daki Leoncio Prado Askerî Okulu'nda edindiği kişisel deneyimlerden yola çıkarak kaleme aldığı ilk romanı *Kent ve Köpekler*'le (1963) kısa sürede üne kavuştu. İlk romanını 1966'da *Yeşil Ev*, 1969'da *Katedral'de Sohbet*, 1973'te *Yüzbaşı ve Kadınlar Taburu*, 1977'de *Julia Teyze* izledi. *Dünya Sonu Savaşı*, *Masalca*, *Üvey Anneye Övgü*, *Don Rigoberto'nun Not Defterleri*, *Palomino Molero'yu Kim Öldürdü?*, *Mayta'nın Öyküsü*, *Teke Şenliği*, *Cennet Başka Yerde* gibi yapıtlarıyla günümüzün en seçkin yazarları arasındaki yerini aldı. 1993'te yayımlanan *And Dağlarında Terör* adlı romanı *Planeta Ödülü*'ne değer görüldü. Edebiyat eleştirisi alanında ise Gabriel García Márquez, Flaubert, Sartre ve Camus'nün yapıtları üzerine kitaplar yayımladı. 1990 yılında Demokratik Cephe'nin adayı olarak katıldığı başkanlık seçimlerinde Alberto Fujimori karşısında başarılı olamadı. 2010'da Nobel Edebiyat Ödülü'nü aldı.

CELÂL ÜSTER, 1947'de İstanbul'da doğdu. İlkokulu Şişli Terakki Lisesi'nde okudu; İngiliz Erkek Lisesi ve Robert Academy'yi bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. George Thomson'ın *Tarihöncesi Ege* adlı yapıtının çevirisiyle 1983'te *Yazko Çeviri* dergisinin Azra Erhat Çeviri Ödülü'ne değer görüldü. *İzlerimiz*, *Yeni Dergi*, *Yeni Adımlar*, *Aries*, *Sözcükler*, *Notos* gibi dergilerde çevirileri yayımlandı. Gelişim Yayınları ve Adam Yayıncılık gibi yayınevlerinde ve *AnaBritannica Genel Kültür Ansik-*

*lopedisi'*nde editörlük yaptı. *Belgelerle Türk Eczacılığı*, *National Geographic Fotoğraflarıyla İstanbul*, *Metropolis: Ana Tanrıça Kenti*, *Unforgettable/Unutulmaz Dizisi*, *Ortak Kültürel Miras: Birlik İçinde Çokluk* gibi kitapların editörlüğünü; 1982-1993 ve 2008-2014 yılları arasında *Cumhuriyet* gazetesinin kültür editörlüğünü; ilk yayımlandığı yıllarda *Cumhuriyet Kitap*'ın, uzun yıllar *P Dünya Sanatı Dergisi*'nin, 2003-2008 yılları arasında Can Yayınları'nın yayın yönetmenliğini üstlendi. *Yeni Yüzyıl*, *Yeni Binyıl* ve *Radikal Kitap*'taki "Yeryüzü Kitaplığı" yazılarını *Cumhuriyet Kitap*'ta sürdürdü. Robert Louis Stevenson, H.G. Wells, Jaroslav Hašek, James Joyce, Isaac Bashevis Singer, D.H. Lawrence, Julius Fučík, Liam O'Flaherty, George Orwell, Wolfgang Borchert, Juan Rulfo, Iris Murdoch, Maurice Sendak, Roald Dahl, Jorge Luis Borges, İsmail Kadare, Mario Vargas Llosa, Paulo Coelho, Willis Barnstone ve John Berger gibi yazarların yapıtlarının yanı sıra Marx ve Engels'in *Komünist Manifesto*'su ve Lenin'in *Devlet ve Devrim*'i gibi Marksist klasikleri dilimize kazandırdı. Eski çağlardan günümüze ünlü yazarlar ve düşünürlerden özlü sözleri *Sözü Özü*, eski ozanlardan sevda şiirlerini *Aşk Olsun* adlı kitaplarda bir araya getirdi. *İngiliz ve Amerikan Edebiyatında Kısa Öykünün Büyük Ustaları* adlı bir seçki hazırladı. *Körün Taşı* (2018) ve *Bir "Çevirgen"ın Notları* (2019) adlı kitapları yayımlandı.

Artık hayatta olmayan
Luis Llosa Ureta'ya
ve Machiguenga
kenkitsatatsirira'larına.

I

Floransa'ya, Peru'yu ve Peruluları bir süre için de olsa kafamdan atmak için gelmiştim, ama bahtsız ülkem bu sabah ansızın, hem de hiç beklenmedik bir biçimde karşıma çıkıverdi. Dante'nin müzeye dönüştürülmüş evini, küçük San Martino de Vescovo Kilisesi'ni gezmiş, Dante'nin Beatrice'yi ilk kez gördüğü söylenen ara so-kağa uğramış, geri dönüyordum; birden, daracık Santa Margherita Sokağı'ndaki bir sanat galerisinin önünde kalakaldım. Galerinin vitrinine oklar, yaylar, geometrik desenlerle bezeli bir çanak, kaba pamukludan bir yerli kadın mankeni yerleştirilmişti. Ama beni o saat Peru cangıllarına alıp götüren, birkaç fotoğraf oldu. Geniş ır-maklar, dev ağaçlar, incecik oyma kayıklar, kazıklar üstüne kurulmuş, dokunsan yıkılacak kulübeler, belden yukarıları çıplak, boyalar sürünmüş kadınlar ve erkekler parlak afişlerden kıpırtısız bana bakıyorlardı.

İster istemez girdim içeri. Gerçi enayilik ettiğimi belli belirsiz seziyordum; birkaç ay tam bir yalnızlık içinde Dante ve Machiavelli okumayı, Rönesans resimlerini incelemeyi tasarlamıştım; oysa kılı kırk yararcasına düzenlediğim ve o ana kadar büyük bir başarıyla sürdürdüğüm tatilimi salt merakım yüzünden tehlikeye düşüreceğimi, zaman zaman hayatımı cehenneme çeviren o ruh taşkın-

lığının bir kez daha yüreğime çökeceğini sezinliyordum; bedenimde tepeden tırnağa tuhaf bir ürperti dolanıyordu. Ama ister istemez girdim içeri.

Çok küçük bir galeriydi. Fotoğrafların tümünü sergileyebilmek için basık tavanlı salona iki de pano koymuşlardı. Panoların ikisi de silme fotoğraf kaplıydı. Küçük bir masanın başında oturan gözlüklü zayıf bir genç kız başını kaldırıp bana baktı. “Amazon Ormanı Yerlileri sergisini gezebilir miyim?” diye sordum.

“*Certo. Avanti, avanti.*”

Aslında sergi yerlilerin kap kacaklarından falan değil, yalnızca fotoğraflarından oluşuyordu; çoğu büyük boy, elli kadar fotoğraftan. Hiçbirine ad verilmemişti; ama birisi, belki de fotoğrafçının kendisi, Gabriele Malfatti diye biri, fotoğrafların Peru’nun doğusundaki Cusco ve Madre de Dios bölgelerine bağlı Amazon yöresine yapılmış iki haftalık bir yolculuk sırasında çekildiğini belirten üç-dört sayfalık bir açıklama yazmıştı. Açıklamaya bakılırsa, sanatçının amacı, birkaç yıl öncesine kadar uygarlıktan tümüyle kopuk, bir iki ailelik dağınık birimlere ayrılarak yaşamış bir kabilenin günlük hayatını ‘halk avcılığından ve estetik kaygısından uzak bir yaklaşımla’ yansıtmak olmuştum. Kabilenin üyeleri sergideki fotoğraflarda görülen yerlerde günümüzde yeni yeni kümelenmeye başlamışlardı, aslında birçoğu hâlâ ormanda yaşıyordu. Kabilenin adının İspanyolcası yanlışsız yazılmıştı: Machiguengalar.

Gerçekten de, fotoğraflar Malfatti’nin amacını açık seçik yansıtıyordu. Bir ırmak kıyısında ya da ağaçların altındaki çalılarda pusuya yatmış zıpkın fırlatan; *kapibara*’lara ya da *pekari*’lere ok atan; onca geçmişten sonra belki de ilk kez yerleştikleri yeni köylerinin çevresindeki tarlalarda manyok toplayan; çalıpalalarıyla sık ormanlarda ekim ya da yerleşim alanı açan; kulübelerinin damını örtmek için palmiye yaprağı ören Machiguengalar

karşımda duruyorlardı. Bazı kadınlar oturmuş hasır ve sepet örüyorlar, bazılarıysa rengârenk papağan tüylerinden başlık yapıyorlardı. Karşımdaydılar; *annatto* ağacından elde edilmiş boyalarla yüzlerini ve gövdelerini çapraşık desenlerle süslüyorlar, ateş yakıyorlar, post ve deri kurutuyorlar, oyma kayıkları andıran kaplarda manyok mayalandırarak masato birası yapıyorlardı. Gökyüzünün, suların ve çevrelerini saran bitki örtüsünün uçsuz bucaksızlığında ne kadar az oldukları, ne kadar kırılgan ve yalın bir hayat sürdükleri, yalıtılmışlıkları, yaşama biçimlerinin eskiliği, umarsızlıkları fotoğraflarda açık seçik görülüyordu. Malfatti'nin söylediği doğrudu; fotoğraflar halk avcılığından da, estetik kaygısından da uzaktı.

Şimdi anlatacaklarımı sonradan uydurduğumu sanmayın sakın; bir bellek şaşması da söz konusu değil. Fotoğraftan fotoğrafa geçerken yaşadığım coşkunun çok geçmeden kaygıya dönüştüğünü çok iyi anımsıyorum. Neler oluyor sana? Bu fotoğraflarda böylesine bir kaygıya yol açabilecek ne görmüş olabilirsin?

Yeni Işık ve Yenidünya'nın kurulduğu sonradan açılmış yerleşim alanlarını daha ilk fotoğraflarda tanımıştım. Üç yıldan kısa bir süre önce ikisine de gitmiştim. Yenidünya'nın genel görünümünü sunan bir fotoğrafı görür görmez aklıma hemen o sabah kapıldığım korku geldi. Dilbilim Enstitüsü'nün Cessna'sıyla akrobatlara taş çıkartacak bir iniş yaparken Machiguengalı çocuklara çarpmamak için akla karayı seçmiştik. Fotoğraflara göz gezdirirken, Bay Schneil'in yardımıyla tanışıp konuştuğum bazı kadınlarla erkeklerin yüzlerini de çıkarır gibi oldum. Ama bir başka fotoğrafta, aklımdan hiç çıkarmadığım gözleri ıslıl ıslıl, karnı şişmiş, ağzı ve burnu yara ve çibanlarla kemirilmiş oğlanı görür görmez tanıdım. Kendisini gizemli bir yabanıl hayvana çeviren, yalnızca dişlerin, damağın ve bademciklerin görüldüğü o göçüğü

tıpkı bize gösterdiği saflık ve doğallıkla fotoğraf makinesine de sergilemişti.

Sanat galerisine girdiğimden beri göreceğimi umduğum fotoğraf en sondakiler arasındaydı. Alacakaranlığın karanlığa dönmekte olan ışığında Amazonlulara özgü biçimde çevrelenmiş, Doğulular gibi bağdaş kurup oturmuş kadınlı erkekli topluluğun kendinden geçmiş olduğu daha ilk bakışta anlaşılıyordu. Bütün yüzler, bir dairenin yarıçapları gibi, merkez noktaya çevrilmişti; dairenin tam ortasındaki adamın karaltısı Machiguengaları bir mıknaş gibi çekiyordu; adam, ayakta durmuş, elini kolunu sallayarak bir şeyler anlatıyordu. Sırtımdan aşağı soğuk bir ürperti indi. İster istemez, “Malfatti’nin bu fotoğrafı çekmesine nasıl oldu da izin verdiler?.. Nasıl becerdi bu işi Malfatti?..” diye düşündüm kendi kendime. Hafifçe eğilip yüzümü fotoğrafa iyice yaklaştırdım. Neredeyse koklarcasına, gözlerim ve belleğimle delerceesine bakmaya başladım. Çok geçmeden, bir de baktım, galerinin yöneticisi genç kız masasından fırlamış, korku ve telaşa bana doğru geliyor.

Heyecanımı bastırmaya çalışarak fotoğrafların satılık olup olmadığını sordum. Hayır, hiç sanmıyordu. Fotoğrafların yayın hakları Rizzoli Yayınevi’nde idi. Bildiği kadarıyla, kitap olarak yayınlacaklardı. Fotoğrafları çeken kişiyle görüşmemi sağlayıp sağlayamayacağını sordum. Hayır, ne yazık ki olanaksızdı bu: “*Il signore Gabriele Malfatti è morto.*”

Öldü mü? Evet. Bir tür hummadan. Cangılda kapıldığı bir virüs yüzünden. Zavallı adam! Malfatti bir moda fotoğrafçısıydı; *Vogue* ve *Uomo* gibi dergilerde çalışmış, mankenleri, nesneleri, mobilyaları, mücevherleri, giysileri fotoğraflamıştı. Farklı, daha kişisel şeyler, Amazon’a yaptığı gezi gibi işler gerçekleştirmeyi düşlemekle geçmişti ömrü. En sonunda tam düşünü gerçekleştirmişken,

üstelik çektiği fotoğraflar kitaplaştırılmak üzereyken ölüvermişti! Ve artık, *le dispiaceva*, ama *l'ora di pranzo*'ydu¹ ve galeriyi kapatmak zorundaydı.

Teşekkür ettim. Galeriden çıkıp Floransa'nın güzellikleri ve turist sürüleriyle yeniden yüz yüze gelmeden fotoğrafa son bir kez baktım. Evet. En küçük bir kuşkuya yer yoktu. Fotoğraftaki bir masalcıydı.

1. Kusura bakmayın, ama yemek vakti. (Ç.N.)

II

Saúl Zuratas'ın yüzünün sağ yanını tümüyle kaplayan, şarap tortusu renginde koyu bir doğum lekesi vardı; dimdik duran kızıl saçları bir tahta fırçasının kılları kadar sertti. Doğum lekesi yanağıyla sınırlı kalmıyor, kulaklarını, dudaklarını ve şiş damarlar yüzünden eğri büğrü bir yumruyu andıran burnunu da kaplıyordu. Belki de dünyanın en çirkin delikanlısı olmasına karşın çok hoş ve iyi yürekli bir insandı. Saúl kadar açıksözlü, yalın, özverili, iyi niyetli, içtenliğini ve sevecenliğini hiçbir zaman yitirmeyen birini tanımadım diyebilirim. Üniversite giriş sınavlarında tanışmıştık; ama özellikle edebiyat fakültesinde aynı sınıfta okuduğumuz ilk iki yıl çok yakın bir dostluk kuruldu aramızda; bir melek ile dostluktan ne kadar söz edilebilirse elbette. Tanıştığımız gün yüzündeki doğum lekesini açıklarken gülmekten kırılıyordu: "Bana Mascarita derler, yani Maske Surat. Bil bakalım neden, arkadaşım?"

San Marcos'ta onu herkes bu adla tanıyordu.

Talara'dan gelmiş ve çok geçmeden herkesle senli benli olmuştu. Konuşurken hemen her zaman argo sözcükler ve ilginç deyimler kullanıyor, bu yüzden de hep dalga geçiyormuş gibi bir izlenim bırakıyordu karışındaki insanda. Saúl'a bakılırsa, tek derdi, babasının

memleketteki dükkânında iyi mangiz tutmuş olmasıydı; öylesine tüylenmişti ki, en sonunda kapağı Lima'ya at-maya karar vermişti. Başkente geldikleri günden beri de kendini fena halde Yahudiliğe kaptırmıştı. Oysa Saúl'un anımsadığı kadarıyla, liman kasabası Piura'da otururlar-ken hiç de öyle sofı bir adam değildi babası. Gerçi onu ara sıra Kitabı Mukaddes okurken görmemiş değildi, ey-vallah, ama Mascarita'ya kasabadaki öbür çocuklardan farklı bir ırk ve dinden olduğunu hiçbir zaman dayatma-ya kalkışmamıştı moruk. Oysa burada, Lima'da durum vaziyeti hepten değişivermişti sanki! Çekilmezinki! Tam bir maskaralık! Morukladıktan sonra suçüçeğı çıkarmak gibi bir şey! Hz. İbrahim ve Hz. Musa'nın dini akıl almaz bir dindi. Hayatı kayıyordu insanın! Biz Katolikler şanslı sayılırdık. Katoliklik, yarım saatlik entipüften bir pazar ayiniyle her ayın ilk cuması düzenlenen kısacık bir Kudas Ayini'nden başka neydi ki! Oysa kendisi her cumartesi sinagogda saatlerce oturmak, her şeye karşın yaşlı ve iyi bir insan olan babasını gücendirmemek için esnemelerini bastırmak, haham efendinin tek bir sözcü-ğünü bile anlamadığı vaazını ilgiyle dinliyor görünmek zorundaydı. Babasına Tanrı'ya inanmaktan çoktan vaz-geçtiğini, "Seçilmiş Halktan" biri olmayı zerre kadar ip-lemediğini söyleyecek olsaydı, zavallı Don Salómon'un yüreğine inebilirdi.

Don Salómon'u, Saúl'la tanıştıktan kısa bir süre son-ra bir pazar günü tanıdım. Saúl öğle yemeğine çağırmış-tı. Colegio La Salle'nin arkasına düşen Breña'da, Arica Caddesi'ne çıkan iç karartıcı yan sokaklardan birinde oturuyorlardı. Eski eşyalardan geçilmeyen, dar, uzun bir evdi. Adıyla soyadı Kafka'dan esinlenilmiş, konuşan bir papağanları vardı; "Mascarita! Mascarita!" diye Saúl'un takma adını yineleyip duruyordu. Baba oğul yalnız ya-şıyorlardı; Talara'dan onlarla birlikte gelmiş olan hiz-

metçi kadın yemeklerini pişirmekle kalmıyor, Don Salómon'un Lima'da açtığı bakkal dükkânına da el veriyordu. "Dükkânının pencere kafesinde altı köşeli yıldız var, arkadaşım. Adı da La Estrella; hani Hz. Davud'un yıldızı vardır ya! Çakozluyor musun?"

Mascarita'nın babasına gösterdiği sevgi ve bağlılık karşısında duygulanmıştım. Kamburu çıkmış, seyrek sakallı bir adam olan Don Salómon ayak kemiklerindeki iltihaplanma yüzünden, Eski Romalıların sandaletlerini andıran iri, hantal pabuçlarla ayaklarını sürüyerek yürüyebiliyordu. Bana anlattıklarına bakılırsa, yirmi yıldan fazla bir zamandır Peru'daydı, ama İspanyolcasında hâlâ Rus ya da Polonya ağız baskındı. Sevimli, şeytan gibi bir ihtiyardı. "Küçükken bir sirkte cambaz olmak isterdim hep. Heyhat! Ola ola bakkal oldum sonunda. Ne kadar büyük bir sükûtu hayale uğradım, tahmin edemezsiniz!" Saúl tek çocuğu muydu? Evet, tek evladiydi.

Peki, ya Mascarita'nın annesi? Lima'ya taşındıklarından iki yıl sonra ölmüştü. Hay Allah, ama annen şu fotoğrafta çok genç görünüyor, Saúl. Evet, çok gençti. Annesinin ölümü Mascarita'yı hiç kuşkusuz çok üzmüştü, ama başka bir hayata kavuşması annesi için iyi olmuştu belki de. Zavallı anneciği Lima'da mutluluğu bir türlü yakalayamamıştı. Yaklaşmamı işaret etti, sesini alçalttı (oysa böyle bir önleme hiç gerek yoktu; Don Salómon yemek odasındaki salıncaklı sandalyede mışıl mışıl uyuyordu, bizse Saúl'un odasında idik):

"Annem Talaralı bir Kreol'dü; peder bey bu ülkeye göçmen olarak geldikten kısa bir süre sonra aralarında aganigi maganigi başlamış. Anlaşılan, ben doğana kadar nikâh kıymamış vald'anıma. Ben doğar doğmaz dünya-evine girmişler. Bir Yahudi'nin bir Hırıstıyan'la, bizim *goy* dediğimiz biriyle evlenmesi ne demektir, bilir misin? Aklın basmaz senin bu işe!"

Talara'da yalnızca iki Yahudi aile yaşadığı, onlar da yerel halkla az çok kaynaşmış oldukları için böyle bir olay orada fazla bir sorun çıkarmamıştı. Ama Lima'ya yerleştiklerinde Saúl'un annesi birçok sorunla yüz yüze gelmişti. Her şeyden önce evini, memleketinin güzelliğini, sıcak havasını, masmavi göğünü, yıl boyu eksik olmayan parlak güneşini, ailesini, arkadaşlarını özliyordu. Ayrıca, sırf Don Salómon hoşnut olsun diye kutsama töreninden geçmesine, din değiştirmenin bütün gereklerini yerine getirmek için hahamın öğütlerine eksiksiz uymasına karşın, Lima'daki Yahudi cemaatinden hiçbir zaman kabul görmemişti. Aslında –Saúl kurnazca göz kırptı– cemaatin annesini benimsememesinin nedeni, onun bir *goy* olmasından çok Talaralı küçük bir Kreol, okuması yazması kıt, cahil bir kadın olmasıydı. Çünkü Lima'daki Yahudilerin topu burjuva olup çıkmıştı, arkadaşım.

Bütün bunları en küçük bir öfke belirtisi göstermeden, hiçbir abartıya yer vermeden, sanki başka türlü olması beklenemezmiş gibi, sessiz bir boyun eğişle anlatıyordu. “Vald’anımla ben etle tırnak gibiydik. Sinagogda ona da bana da afakanlar basardı; o Şabbat günlerinin daha çabuk geçmesini sağlamak için, Don Salómon’a çaktırmadan, gizli gizli kâğıt-taş-makas oynardık uzaktan; annem sinagoğun balkonunun ön sırasında otururdu, bense aşağıda erkeklerin oturduğu yerde. Ellerimizi aynı anda açıp kapatır, kimi zaman o kendini beğenmiş cemaati dehşete düşüren gülme nöbetlerinin önünü alamazdık.” Saúl'un annesinin ölümünden sonra Don Salómon'un dünyası yıkılmıştı. “Şu içeride uyuklayan küçük ihtiyar daha birkaç yıl öncesine kadar güçlü kuvvetli, içi içine sığmayan, yaşama sevinciyle dolu bir adamdı. Annemin ölümü onu enkaza çevirdi.”

Don Salómon üzülmesin diye, San Marcos Üni-

versitesi'nin Hukuk Fakóltesi'ne yazılmıştı Saúl. Oysa kendisine kalsa, Don Salómon'un bu yaşında tek başına çekip çevirmekte güçlük geçtiğı La Estrella'da babasının yanında ıraklık etmeyi yeğlerdi. Ama babası çok kararlıydı; Saúl bakkal dükkânına adımını bile atmıyacaktı. Oğlu asla kendisi gibi bir bakkal parçası olmamalıydı.

"Ama niye, babacığım? Yoksa bu suratla müşterileri ürkütüp kaçıracağımdan mı korkuyorsun?" Bana anlatırken kahkahadan kırılıyordu. "Aslına bakarsan, artık biraz para yaptı ya, ailesinin dünyaya nam salmasını istiyor Don Salómon. Daha şimdiden Zuratas adını, yani beni dışışlerinde ya da bakanlar kurulunda görüyor. Düşünebiliyor musun?"

Okuyup adam olup aile adını bütün dünyaya tanıtmak Saúl'u pek açmıyordu. Peki, hayatta neye merak duyuyordu? Doğrusu bunu daha kendisi de bilmiyordu. Dostluğumuzun sürdüğü 1950'li yıllarda Mascarita; benim ve bizim kuşağıımızdan gençlerin erişkinliğe yöneldiğı günlerde, Peru'nun General Odría diktatörlüğünün sahte huzurundan demokrasi yönetimine geçişin belirsizlik ve yeniliklerini yaşamakta olduğı 1956 yılında, San Marcos'ta üçüncü sınıfta okurken, aslında neye merak duyduğunu yavaş yavaş anlayacaktı.

Asıl merakının ne olduğunu bir süre sonra en küçük bir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde keşfedecekti. Gerçi bunu sonradan edineceğı inanç kadar güçlü biçimde ya da apansız keşfedecek değildi; ama gene de, işlemeye başlamış olan olağanüstü süreç onu usul usul bir gün oraya, bir gün buraya sürüklüyor, bir kere girdikten sonra bir daha hiç çıkamayacağı dolambaçlı yolu adım adım belirliyordu. 1956'da hukukun yanı sıra etnoloji de okuyordu; cangıla daha birkaç kez gitmişti. Cangılda yaşayan insanlara, el değmemiş doğaya, Amazon'un ormanlarla örtülü dağlarına ve ovalarına daha o sıralar

Yüzünde ürkütücü bir doğum lekesiyle dünyaya gelmiş Perulu bir Yahudinin, çağdaş yaşamın ikiyüzlülüklerine başkaldıran Saúl Zuratas'ın akıllara durgunluk veren "değişim"inin öyküsü. Üniversite-
tedeki parlak geleceğini elinin tersiyle iten Saúl, yazgısını Amazon ormanlarında soyu tükenmekte olan ilkel bir kabileyle mi birleştirmiştir? Machiguenga kabilesinin herkesten sır gibi sakladığı Masalcı, Saúl olabilir mi? Kendini Floransa'ya, Dante'nin, Leonardo'nun, Botticelli'nin dünyasına atan Perulu bir aydın, bir sanat galerisinde rastladığı bir fotoğraftan yola çıkarak, eski arkadaşı Saúl'un izini sürecektir. Bir yönüyle Dostoyevski'nin *Budala's*ındaki Prens Mışkin'i anımsatan Saúl, Mario Vargas Llosa'nın bugüne kadar yarattığı en çarpıcı, en olağandışı karakterlerden biri. Romanlarında çağdaş dünyanın toplumsal ve ruhsal haritasını çıkaran yazar, *Masalcı*'da, yitirdiğimiz bir dünyaya, kökenlerimizin dünyasına götürüyor bizi.

#kabile #latinamerika #hikayeanlatıcılığı #fotoğrafçılık #masalcı #dönüşüm

